

De rechten van kinderen tijdens medische procedures (lichamelijk onderzoek, diagnostisch onderzoek, medische of verpleegkundige behandeling of interventie).

Een internationale richtlijn gebaseerd op de Rechten van het Kind (VN)

- Deze richtlijn kwam tot stand door een internationaal samenwerkingsverband van deskundigen en na uitvoerig overleg met kinderen, ouders en professionals.
- De richtlijn is gebaseerd op de verbintenis om de rechten van het kind voorop te stellen bij elke gelegenheid die kinderen betreft, zoals is vastgelegd in het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het kind (Verenigde Naties, 1989). Deze richtlijn wil ervoor zorgen dat het fysiek, emotioneel en psychologisch welzijn van een kind, op zowel korte als lange termijn, centraal staat bij elke vorm van handelen en besluitvorming die te maken heeft met medische procedures.
- Deze internationale richtlijn erkent dat elk kind rechten heeft die dienen te worden gerespecteerd ongeacht zijn/haar leeftijd, beperking, godsdienst of geloofsovertuiging, geslacht, seksuele oriëntatie, culturele achtergrond, taal, cognitieve vermogens of welk ander aspect dan ook.
- Deze richtlijn is bedoeld om algemene principes aan te reiken voor de praktijk waarmee alle kinderen van 0 tot 18 jaar, die een zorgprocedure moeten ondergaan, kunnen worden geholpen. Deze richtlijn dient in de praktijk te worden toegepast om aldus de behoeften, competenties, vaardigheden, voorkeuren en ervaringen van elk individueel kind te erkennen en te respecteren.

De bedoeling van deze richtlijn en de wijze waarop deze in de praktijk moet worden toegepast worden hieronder beschreven.

Deze richtlijn is bedoeld om:

- Een manier van werken voor te stellen waarbij elke vorm van angst, leed en schade die kinderen tijdens een medische procedure kunnen ervaren, tot het minimum wordt beperkt;
- Een manier van werken voor te stellen die leidt tot het realiseren van vertrouwen bij kinderen die een medische procedure moeten ondergaan;
- Een bijdrage te leveren aan het definiëren van wat we verstaan onder goed handelen wanneer het gaat over medische procedures bij kinderen;
- Een ondersteunende manier van vasthouden te definiëren en te promoten als een manier om kinderen te helpen een procedure succesvol en comfortabel te ondergaan, waarbij hun rechten en welzijn voorop staan;
- Het vasthouden tegen de wil in het kader van een medische procedure ter discussie te stellen, ongeacht of dit als zodanig bedoeld of bestempeld wordt. Hoewel het in de praktijk voorkomt dat kinderen tegen hun wil worden vastgehouden en dit soms noodzakelijk kan zijn om levensreddende zorg te kunnen bieden of ernstig letsel te vermijden, moet men beseffen dat deze handeling kinderen kan schaden. Het vasthouden van kinderen tegen de wil moet daarom tot een minimum worden beperkt, openlijk worden erkend en worden gedocumenteerd in het patiëntendossier.
- Professionele zorgverleners en andere gezondheidswerkers (hierna aangeduid als "professionals") te ondersteunen bij het opkomen voor de rechten van kinderen en het belang van positieve ervaringen tijdens medische procedures.
- Internationaal en binnen verschillende zorgomgevingen van waarde te zijn;
- Professionals, ouders/verzorgers en kinderen te ondersteunen bij een gezamenlijk proces van 'open en transparant' reflecteren en leren.
- Te dienen als algemene beginselen die, al naar gelang de lokale regelgeving, wetten en voorzieningen, om verdere afweging en aanpassing vragen; en
- Te dienen als algemene beginselen die naast het professionele oordeel mede in overweging moeten worden genomen.

De richtlijn is niet bedoeld om:

- Het tegen de wil vasthouden van kinderen te rechtvaardigen; In plaats daarvan roept deze richtlijn ertoe op om eerlijk en helder te erkennen en te documenteren wanneer een dergelijke manier van vasthouden toegepast wordt bij een medische procedure van een kind.
- Wetten, regelgeving, kaders, beleidslijnen, gebruikelijke procedures of de richtlijnen van een land of specifieke beroepsgroep terzijde te schuiven of te vervangen.
- Te voorzien in specifieke aanbevelingen ten aanzien van het gebruik van farmacologische interventies bij procedures zoals bijvoorbeeld procedurele sedatie en/of analgesie.

Om tot een goede zorgpraktijk te komen voor kinderen die een medische procedure ondergaan, moeten professionals het volgende erkennen:

1. Een kind heeft het recht om te worden verzorgd/behandeld door professionals die over de juiste kennis en vaardigheden beschikken om zijn/haar fysieke, emotionele en psychologische welzijn en zijn haar /rechten te ondersteunen vóór, tijdens en na de medische procedure.

- a) Een kind wordt behandeld/verzorgd door een professional die de juiste kennis en vaardigheden heeft en aantoonbaar competent is om de procedure uit te voeren.
- b) Een kind wordt behandeld/verzorgd door een professional die toegang heeft tot de juiste materialen en middelen (zoals bijvoorbeeld personeel en de juiste omgeving) om de procedure uit te voeren.
- c) Een kind wordt behandeld/verzorgd door een professional die vastgesteld heeft dat de procedure daadwerkelijk noodzakelijk is.
- d) Een kind wordt behandeld/verzorgd door een professional die over de juiste kennis en vaardigheden beschikt om de individuele behoeften, vaardigheden, voorkeuren en ervaringen van het kind te kunnen beoordelen.
- e) Een kind wordt behandeld/verzorgd door een professional die de rechten van het kind respecteert en die vanuit een kindgericht perspectief deze rechten kan ondersteunen en behartigen.
- f) Een kind wordt behandeld/verzorgd door een professional die de juiste kennis en vaardigheden heeft om het comfort tijdens de procedure te bevorderen en de kans op traumatische ervaringen tijdens de procedure te beperken.
- g) Een kind wordt behandeld/verzorgd door een professional die kan samenwerken met een kind en zijn/haar ouders/verzorgers en die gebruik kan maken van de kennis en kunde van het multidisciplinaire team in ruimere zin (als dat er is).

2. Een kind heeft het recht dat er met hem/haar wordt gecommuniceerd op een manier die hem/haar helpt zijn/haar mening en gevoelens te uiten (verbaal of via gedrag) en dat er naar die mening en gevoelens wordt geluisterd, dat deze serieus worden genomen en dat er naar wordt gehandeld.

- a) Er wordt rechtstreeks met een kind gecommuniceerd op een open, eerlijke, ondersteunende en zorgzame manier waarbij op passende wijze erkenning is voor zijn/haar gevoelens. Deze communicatie moet voor een kind begrijpelijk zijn en aansluiten bij zijn /haar individuele behoeften, vaardigheden, begripsvermogen, voorkeuren en ervaringen op het moment van de procedure.
- b) Een kind krijgt de tijd en de juiste omgeving om vertrouwen en verbinding te kunnen opbouwen met degenen die bij de procedure aanwezig zijn.
- c) Een kind krijgt de tijd en de juiste omgeving om vrij zijn/haar mening en gevoelens te kunnen uiten vóór, tijdens en na de medische procedure.
- d) Een kind wordt aangemoedigd en gesteund om zijn/haar mening en gevoelens vrij te uiten zonder dat daarbij sprake is van druk, drang of manipulatie.
- e) Een kind wordt aangemoedigd en gesteund om zijn/haar rechten te (her)kennen en erover te communiceren.
- f) De ouders/verzorgers van een kind worden gesteund om de mening, keuzes en rechten van hun kind te (her)kennen en kenbaar te maken.

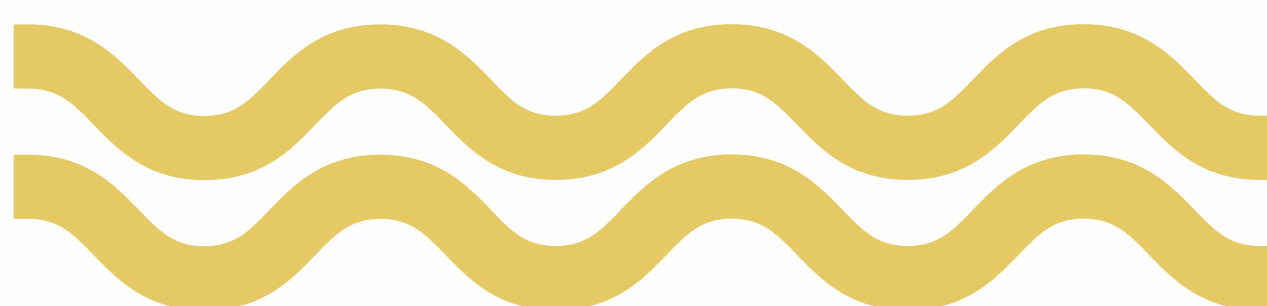
3. Een kind heeft recht op hulp bij het maken van keuzes en het nemen van beslissingen t.a.v. een medische procedure. Een kind heeft het recht dat er met deze keuzes rekening wordt gehouden om enige controle over de procedure te ervaren.

- a) Van een kind wordt verondersteld dat het in staat is betrokken te worden bij het maken van keuzes m.b.t. tot de procedure die het moet ondergaan, zelfs als het (nog) niet in staat is zelfstandig te beslissen over grotere zaken.
- b) Een kind krijgt voldoende informatie (inclusief eventuele alternatieven en de mogelijke uitkomsten daarvan) op een manier die hem/haar toelaat om een eigen mening te vormen en betrokken te zijn bij procedurele keuzes en beslissingen.
- c) Een kind wordt van bij aanvang en gedurende de gehele procedure actief aangemoedigd om zijn/haar mening, gevoelens, voorkeuren en keuzes ten aanzien van de procedure te uiten. Het kan daarbij gaan om pijnstilling, afleidingsmethoden, ontspanningstechnieken, bepaalde houdingen, wie hem/haar ondersteunt tijdens de procedure of andere manieren om het comfort tijdens de procedure te optimaliseren.
- d) Een kind wordt geholpen om door middel van eigen keuzes en beslissingen optimaal controle te krijgen over de procedure.
- e) Een kind en zijn ouders/verzorgers krijgen de gelegenheid om hun eerdere ervaringen met medische procedures te bespreken en daarmee hun keuzes en beslissingen ten aanzien van de procedure te onderbouwen.
- f) De ouders/verzorgers van een kind worden door een professional geholpen om samen na te denken over de ideeën, voorkeuren en keuzes van hun kind ten aanzien van het gebruik van farmacologische en niet-farmacologische interventies.
- g) Naar de mening en uitingen van weigering van een kind moet worden geluisterd. Deze signalen moeten bij de verdere beslissingen worden meegewogen en serieus worden genomen.

4. Een kind heeft recht op zinvolle, geïndividualiseerde en gemakkelijk te begrijpen informatie die hem/haar helpt om zich voor te bereiden op de procedure en om vaardigheden te ontwikkelen waarmee hij/zij de procedure aan kan.

- a) Een kind krijgt tijdig gemakkelijk te begrijpen, zinvolle en eerlijke informatie op maat die hem/haar helpt om zich voor te bereiden op een procedure, te begrijpen wat er gaat gebeuren en de kans geeft om vragen te stellen waarmee hij/zij kan nagaan of hij/zij de procedure goed begrijpt.
- b) Een kind krijgt specifieke, eerlijke en duidelijke informatie op belangrijke momenten vóór tijdens en na de procedure.
- c) Op vragen en uitingen van bezorgdheid van een kind wordt rustig en eerlijk gereageerd, passend bij de individuele behoeften, vaardigheden, capaciteiten, voorkeuren en ervaringen van het kind.
- d) De ouders/verzorgers van een kind krijgen tijdig, gemakkelijk te begrijpen, zinvolle en eerlijke informatie op maat om ervoor te zorgen dat zij op de hoogte zijn, zich kunnen voorbereiden op de procedure bij hun kind en vragen kunnen stellen over wat er gaat gebeuren en wat hun rol kan zijn in het ondersteunen van hun kind vóór, tijdens en na de procedure.

5. Een kind heeft het recht dat bij alle procedurele beslissingen zijn/haar belangen en welzijn op korte en lange termijn een prioriteit vormen.

- a) Bij alle beslissingen en handelingen vóór, tijdens en na een procedure moeten de belangen van het kind voorop staan. De belangen van het kind moeten voorrang krijgen op die van zijn/haar ouders/verzorgers, de professionals en de zorginstelling.
- b) De korte en lange termijn belangen van het kind worden openlijk overwogen en gezamenlijk besproken door professionals, ouders/verzorgers en het kind (indien dat passend is) in de voorbereidingsfase voorafgaand aan de procedure.
- c) Een kind wordt beschermd tegen schade. Mogelijke of feitelijke schade die veroorzaakt wordt door onnodige procedures of door het negeren van uitingen van verzet moeten zorgvuldig overwogen worden en waar mogelijk worden beperkt.
- d) Een kind wordt geholpen om zich tijdens een procedure kalm, veilig en op zijn/haar gemak te voelen.
- e) Als een kind voor of tijdens een procedure overstuur raakt of zich verzet, wordt er - indien dit geen schade veroorzaakt - zo snel mogelijk een pauze ingelast om hem/haar te helpen. Professionals moeten durven een procedure te onderbreken en het procedurele plan te heroverwegen.
- f) Het kind en zijn/haar ouders/verzorgers worden na de procedure geholpen om hun ervaringen te bespreken en te reflecteren over zowel de positieve als de eventueel uitdagende aspecten.
- g) In het patiëntendossier van het kind wordt duidelijk gedocumenteerd wat goed geholpen heeft tijdens de procedure en welke procedurele ondersteuning of technieken mogelijk in de toekomst zouden kunnen helpen.

6. Een kind heeft het recht om tijdens een procedure op een ondersteunende manier te worden vastgehouden (indien nodig), maar mag niet tegen zijn wil worden vastgehouden.

- a) Een ondersteunende manier van vasthouden houdt in dat een kind zich kalm, veilig en op zijn/haar gemak voelt tijdens een procedure. Bij ondersteunend vasthouden stemt het kind in met de procedure en de houding, zonder daarbij tekenen van weigering te tonen.
- b) Een ondersteunende manier van vasthouden is een manier om comfort te bieden aan het kind en om hem/haar te helpen een houding aan te nemen die geschikt is voor de procedure.
- c) Tijdens een procedure wordt een kind alleen op een ondersteunende manier vastgehouden.
- d) Een kind wordt aangemoedigd om zijn mening en keuzes kenbaar te maken over wie hem/haar ondersteunend zal vasthouden tijdens de procedure.
- e) Onder 'vasthouden tegen de wil' (ook wel 'beperkende greep' of 'houdgreep' genoemd) verstaan we iedere handeling die het kind, tegen zijn/haar wil of keuze in, ervan weerhoudt om zich vrij te bewegen terwijl het tekenen van verzet vertoont.
- f) Indien een kind wordt vastgehouden tegen zijn/haar wil (verbaal of via gedrag kenbaar gemaakt) wordt dit als 'vasthouden tegen de wil' beschouwd, ongeacht wie het kind vasthoudt. Het vasthouden tegen de wil dient ook als zodanig te worden erkend en mag niet bestempeld worden als een klinische, ondersteunende of comfort houding.
- g) Een kind wordt op geen enkel moment tijdens een procedure tegen de wil vastgehouden, tenzij de procedure levensreddend is of wanneer er aanzienlijke schade dreigt als de procedure niet wordt uitgevoerd.
- h) Elk kind dat tijdens een procedure tegen de wil is vastgehouden, moet passende hulp krijgen van een professional om hem/haar te helpen deze ervaring te begrijpen en opnieuw vertrouwen op te bouwen.
- i) In het patiëntendossier van het kind staat duidelijk gedocumenteerd als het kind zonder zijn/haar instemming is vastgehouden, ongeacht wie het kind heeft vastgehouden. Daar hoort bij vermeld te worden wat de reden was voor het vasthouden tegen de wil van het kind, wie beslist heeft dat dit noodzakelijk was, de manier waarop het kind is vastgehouden en wat het gevolg hiervan was voor het kind.

